

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 9.

V Ljubljani, 1. maja 1877.

Tečaj XVII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

8.

Bodimo pametni! Dajmo slovo vsi termoglavosti, in ne bodimo tako ponosni na svoje znanje! Ne mislimo, da smo Bog vé kaj, ako živimo v 19. stoletji. Ako bi bili rojeni v devetem, desetem ali enajstem stoletji, bi bili ravno taki tepci, kot so bili oni, ki so živeli takrat.

Vsakdo hoče biti sedaj modrijan. V starih časih jih je bilo le malo, ali ti so bili v resnici modri, pravi Wieland. Oni niso izgovorili ničesa, kar bi bilo brez pomena. Govorili so pa tudi manj, nego mi; raje so si več mislili. To je imelo sicer tudi svojo slabo stran. Ako bi bili oni vse izgovorili ali zapisali, kar so si mislili, bi se nam bila ohranila marsiktera lepa misel, ki se nam je pa tako pogubila. Ali sedaj? Koliko se govori, ali kako malo se misli! Saj je pa tudi nepotrebno misliti pri govorjenji, ako se nam bolj dopadajo nepremišljene in puble besede, kot pa jedrovite.

Tudi toliko knjig niso napisali o raznih predmetih. Sedaj se pa piše o vsaki najmanjši malenkosti knjiga. Jaz nikakor ne terdim, da je to nepotrebno; ali ima tudi svojo slabost. Največe graje so pa vredne one knjige, ki popisujejo, kako se zamorejo ljudje zdraviti brez zdravnika. Tacih knjig je pa kot listja in trave. Ljudje, ki jih beró, se mislijo čisto nezmotljive v zdravilstvu, začno šušmariti in le škodujejo. In tako je z vsemi tacimi knjigami.

Napačne niso nikakor, kakor sem že rekel. Ali mi smo napačni. Ako beremo kaj o kaki stvari, jo že menimo bolje razumeti in bolje

znati kot oni, ki se pečajo z njo celo življenje. Tako nastanejo oni modrijani, ki se imenujejo mojstri skaze.

Ako je bilo v prejšnjih časih manj modrijanov, je bilo tudi manj mojstrov skaz. Ti uničijo s svojim šušmarjenjem vse to, kar stvarijo oni. Oni ne škodujejo le ljudem, ampak tudi stvari.

Pa še več. Nekteri imajo tudi to slabost, da sodijo kak predmet le po njegovih slabostih. Oj, to je zopet kos našega slabega okusa! Ali ni nespametno, ako sodi kdo pesništvo le po slabih izdelkih? Kaj si more pač priprosti bralec misliti o pesništvu? Gotovo ne družega, da je vse pesmarjenje neumnost. Kaj si zamoremo misliti, ako sodi kdo človeštvo po gerbavih, sključenih in krivonogih ljudeh, ali, ako kdo reče, da ni vino za nič, ker je on pil vselej slabo vino? In vendar se godi tako.

Takim sodbam je treba napovedati vojsko. Dokler se ne pokončajo, ni upati zboljšanja. Zboljšati se pa moramo, ako hočemo napredovati.

Dosti smo že na svetu govorili, ali pri vsem tem malo mislili. Povernimo se v sé, in začnimo le misliti! Ko bodemo tako dolgo premišljevali, potem začnimo zopet govoriti. Tako so delali ljudje v prejšnjih časih. Poprej so šli v puščavo, kjer so brez ovir premišljevali, potem so jeli učiti. In če so drugi hoteli ovreči njihove nauke, če so jih preganjali, kaj je to pomagalo? Koliko borb ima prestati vsaka resnica, preden doseže svojo veljavo! Ali smo mi kaj bolje? Ali tudi mi ne preganjamo naših prerokov, pisateljev? Posebno divjamo zoper dobre, slabe pa terpimo. Mi le to pripoznavamo, da je dobro, kar vzraste na tleh; ali kar se dvigne le za ped od tal, tega že ne moremo ali nočemo umeti. Na glas slavimo oné pisarje, ki se valjajo z nami po blatu vsakdanjosti, in puščamo one v sili in nadlogi, ki nas hočejo potegniti iz njega.

Zakaj jih preganjamo, zakaj jih puščamo v nadlogi? Zato ker imajo dobri pisatelji to napako, da nam vselej povedo resnico. Pred vsako resnico se pa tresemo, kot pred zlodejem.

Ali pomagati si moremo prav lahko. Govorimo vselej resnico, in ako jo bodemo sami spoštovali in ljubili, jo bodemo radi slišali od drugih.

Radi tožimo, da nam tako hitro pomró dobri pisatelji. No pomislimo pa, da smo sami tega krivi. Mi le gledamo, kako se oni trudijo; oni pa delajo za se in pa nas. Imajo tedaj več kot polovico toliko dela, kot bi ga imeli, ako bi bili tudi mi delavni. Preveliko delo pa oslabi človeka, kaj bi tudi pisatelja ne, in tako se zgodi, da umerje v najlepši dobi svojega življenja. Ali pa menite, da mu je kaj strašna smert? Motite se. On umerje s sladko svéstjo, da je porabil dobro svoje kratko življenje, ter ga daroval človeštvu v prid. Mi se pa tresemo pred smertjo, kakor lenuh pred dnevom! Saj je pa tudi jako prijetno živeti brez dela,

saj je tako lepo gledati, kako se gibljejo pridne roke za nas. In ako umerje eden izmed teh pisateljev, rečemo: škoda za-nj, bil je priden človek, naj bi bil raje umerl ta ali oni lenuh. Nespametno! Vsak pisatelj, ki je umerl, je bolj ali manj izveršil svojo nalogo; ali lenuh še ni ničesa storil, naj tedaj živi. Potem imamo vsaj upanje, da bode pozneje kaj storil. Ne jokajmo se nad pisatelji, jokajmo se raje nad svojimi grehi!

Očitalo se mi bode zopet, da nič ne pišem o otroški odgoji. Zopet moram odgovoriti, da se ne odgojajo samo mali, ampak tudi stari otroci, in da so stari časih bolj potrebni odgoje, nego mali.

Dr. Jakob Zupan.

V št. 15 opisal je „Die acht glagolitischen Klöster im Königreiche Illyrien“, kjer pravi v začetku na pr.: „Unter die unbekanntesten Dinge der Welt gehört für die meisten, sogar slavischen Leser des illyrischen Blattes, selbst in Illyrien, die kleine, nach lateinischem Ritus katholische Kirche der Glagoliten in den Königreichen Illyrien, Croatien und Dalmatien; sie ist eine wahre terra incognita, wenn man die allernächsten Nachbarn und einige äußerst dünn gefäete Bohoriče, Trubar's, Valvazore, Dobrowsky's, Linharte, Vodnike, und Baron Sigmund Zoise ausnimmt“. — Nato razlaguje, da se oni zovejo tako od glagoliti t. j. govoriti, ker v svojem domačem govoru smejo obhajati službo božjo. Vendar so ti glagoljaši za zapadnimi Evropejci tako zaostali v omiki, da po laških in madjarskih akademijah polatinčeni se sramujejo biti glagolitje, in da duhovske molitve in liturgijo sim ter tje obhajajo sicer po slovenski (slavisch), vendar ne več v težki glagolici, ampak po knjigah v latinico prepisanih.

Ko sem jeseni l. 1819 na tretjem svojem glagoliškem popotvanji, pripoveduje Zupan dalje, prišel v Vinodol k nekemu velečestitemu župniku ter sem ga zanimivo popraševal po glagolici, jel jo je grajati tako, da se mi je užalilo in nisem hotel ostati pri njem. Zapazivši mojo nevoljo in premislivši stvar sam pri sebi poprosi me odhajočega, naj mu ne zamerim, češ, da se hoče naučiti glagolice. Na Lošinjih, velikem in malem, potožilo mi je l. 1817 prosto ljudstvo, da je nekaj let prej umerli biskup Osorski R. . . . odpravil jim slovensko liturgijo ter ukazal latinsko. V biskupijah Modruški in Senjski dotlej še ni prišlo. Kar se ima v liturgiji peti in glasno čitati, to se slovenskemu narodu po slovensko poje in čita, druge molitve pop lahko bere po slovensko ali po latinsko; toliko prostost uživajo glagolitje! Do solz sem bil ginjen jeseni l. 1817 v nedeljo pri službi božji v Togunju, nekaj ur od Ogulina, ko je župnik Radočaj, o katerem mi je več sosedov